

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет будівництва і архітектури
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
Інститут телекомунікацій та глобального інформаційного простору
Інститут теплофізики
УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК
Інститут гідротехніки і меліорації
РАДА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ
Інститут проблем національної безпеки
МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО
СЕРЕДОВИЩА УКРАЇНИ
Державна служба заповідної справи України
НАЦІОНАЛЬНЕ КОСМІЧНЕ АГЕНСТВО УКРАЇНИ
Державний науково-виробничий центр "Природа"
ТОВ НІЦ "ПОТЕНЦІАЛ-4"

**Міжнародна науково-практична конференція
молодих вчених і студентів**

**Підвищення ефективності використання
водних, теплових та енергетичних ресурсів та
охорона навколишнього середовища**

27 – 29 квітня 2009 року, м.Київ

Збірник тез доповідей

Київ 2009

Деякі можливості поліпшення екологічного стану р.верещиця – лівої притоки Дністра.

О.А. Ніколенко

Исследование влияния «возраста» фильтрата полигонов твердых бытовых отходов на эффективность очистки.

М.В. Солодовник

Реагентное удаление соединений фосфора из хозяйственно-бытовых сточных вод.

Т.А. Шевченко, научный руководитель доц. А.Н. Коваленко.

Оцінка зміни екологічного стану р.Мукша внаслідок скидання у неї стічних вод м.Кам'янець-Подільський.

В.В. Шаравара

Науково-технічне забезпечення реалізації мембранних технологій для підготовки питної води

М.В. Кравченко, науковий керівник проф. Я.М.Заграй

Система моніторингу за станом геологічного середовища на схилах Українських Карпат.

М.В. Амброзьяк, науковий керівник проф. Я.О.Адаменко

Характеристика впливу сернокислих відходів акумуляторних батарей на оточуюче середовище.

Т.С. Башевая

До питання оцінки ризику небезпечних геологічних процесів правобережної частини Дніпра в залежності від режиму експлуатації водосховищ.

Ю.О. Березницька, науковий керівник проф. О.С. Волошкіна

Выбросы вредных веществ железорудных карьеров.

А.В. Березневич, научный руководитель проф. П.В. Бересневич

Контроль якості поверхневих вод на прикладі Івано-Франківської області.

Н.Ю. Букевич, науковий керівник проф. Я.М. Семчук

Геоэкологические особенности района нижнего Днестра.

О.А. Буняк, научный руководитель доц. С.В. Кадурын

Донні відклади непроточних водойм – віддзеркалення хімізму берегової зони.

П.В. Воскобойніков, науковий керівник доц. Н.В. Максименко

Стратегічні аспекти моніторингу гідро екосистеми Криворізького басейну.

Н.Г. Грицай, К.О. Кудіна, науковий керівник доц. П.Г.Комащенко.

$$D = \sqrt[n]{\prod_{i=1}^n d_i} = \sqrt[n]{d_1 \cdot d_2 \cdot d_3 \cdot \dots \cdot d_n}.$$

D – узагальнена (інтегральна) оцінка екологічної якості;

d_i – числове значення i -го параметру функціональної системи.

Чим більшим є значення показника якості D , тим вищою є якість оцінюваного водного об'єкта. В загальному оцінка проводиться за шкалою, відповідно до якої показник D коливається в межах від 0 до 1: недопустимий рівень якості – $0 < D < 0,37$; допустимий, достатній рівень – $0,37 < D < 0,60$; допустимий, достатньо високий рівень – $0,60 < D < 1,0$.

За даною моделлю була виконана оцінка екологічного стану річки Мукша за показниками вмісту забруднюючих речовин у воді водойми. Метод узагальнення критеріальної оцінки дозволив отримати значення комплексного інтегрального показника D екологічного стану р.Мукша (орієнтовно течії) вище 100 м очисних споруд і нижче 500 м від місця скиду стічних вод з очисних споруд, який склав відповідно $0,49$ і $4,22 \cdot 10^{-7}$. Таким чином, екологічний стан р.Мукша до скиду стічних вод відповідає допустимому, достатньому рівню, а от після скиду – недопустимому рівню якості.

На основі даної комплексної оцінки екологічного стану водойми можливим є оперативно оцінювати вплив антропогенної діяльності на навколишнє середовище. Результати даної оцінки дають змогу розробити та практично реалізувати прогноз динаміки змін якості поверхневого водного об'єкту під впливом антропогенно-техногенного навантаження.

НАУКОВО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ МЕМБРАННИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ПИТНОЇ ВОДИ

М.В. Кравченко, науковий керівник Я.М. Заграй

Київський національний університет будівництва і архітектури

Не дивлячись на велику кількість науково-технічної та патентної літератури з проблем застосування мембранних технологій для підготовки питної води нормативної якості, теоретичного обґрунтування цих процесів і технологій на закінченій основі, по суті, немає.

На сьогодні, в тому чи іншому варіанті, для пояснення мембранних процесів і, зокрема, зворотного осмосу, запропоновано декілька гіпотез та моделей, які потребують негайного ретельного підтвердження.

Найперспективнішими вважають структурну, капілярно-фільтраційну та електрохімічну моделі механізму зворотного осмосу, тому що вони ґрунтуються на таких фундаментальних властивостях поверхні гетерогенних систем як гідрофільність і заряд. Дослідження цих властивостей сучасними фізико-хімічними методами дозволяє торкнутися глибинних явищ процесу зворотного осмосу.

В той же час, основним вихідним положенням є положення, пов'язане із визначенням осмотичних тисків і практично у всіх джерелах літератури мова йде про вдосконалення визначення концентрацій в розчинах, які піддаються мембранній обробці. Це не дозволяє вести коректні розрахунки мембранних процесів і апаратів і вони не можуть здійснюватися внаслідок того, що при реалізації процесів в системі «розчин – мембрана – вода» концентрації різко відрізняються. Так, вода – дуже розбавлений розчин, мембрана – граничні процеси і розчин, де концентрації досягають значних величин, тому в цьому випадку застосовувати вирази для концентрацій не коректно.

Так, згідно рівняння, яке використовується практично у всіх джерелах літератури, розрахунок осмотичного тиску здійснюють за формулою:

$$\pi = cRT$$

де c – мольна доля розчиненої речовини; R – універсальна газова стала; T – абсолютна температура розчину.

Представлена формула на сьогодні у запропонованих гіпотезах і моделях механізму зворотного осмосу вдосконалена вираженням кількості частинок в процесі:

$$\pi = icRT; i = \nu\Phi$$

де i – коефіцієнт Вант-Гоффа, що враховує кількість частинок в розчині; ν – число іонів, що утворюються при дисоціації 1 молекули речовини; Φ – практичний осмотичний коефіцієнт. Проте і це не дає відповідних результатів, так як не вирішена фундаментальна проблема визначення активності і її зв'язку з концентрацією, особливо для електролітів, яких достатньо у воді.

Можливість теоретичного розрахунку коефіцієнту активності була показана науковцями ДІЕК КНУБА і доведена до наукової громадськості на попередніх конференціях.

Вся суть питання зводиться до необхідності експериментального визначення коефіцієнту активності та порівняння його значень з теоретичними.

Ідея експериментального визначення полягає у тому, щоб створити прилад і методику для вивчення процесів в системі «розчин-напівпроникна мембрана-вода», на якому можна було б експериментально здійснювати процеси осмосу і зворотного осмосу.

Вся складність у створенні такого приладу полягала в тому, що експериментально вивчити ці процеси за методиками, які опубліковані в літературі, практично неможливо внаслідок того, що треба спеціальні приміщення і спеціальні капіляри, висотою до десятків метрів. Так як такі виміри треба робити як для окремих компонентів розчину, так і для сумішей різних концентрацій, то вирішення проблеми визначення всіх цих параметрів для вод, які є складними багатоконпонентними системами, з точки зору часу, необхідного для експерименту, стає практично нереальним.

Враховуючи ці обставини, були розроблені умови і конструкція апарату для вивчення процесів в системі «розчин-напівпроникна мембрана-вода».

Так, в апараті передбачено:

1. праву камеру, як камеру для вивчення осмотичних процесів, яка облаштована: пристроєм для встановлення і підтримки напівпроникної мембрани; капіляром для визначення протікання процесу; пристроєм для заповнення камери.

2. ліву камеру (камера розчину), призначену для доповнення апарату з метою здійснення зворотноосмотичних процесів і яка облаштована: магнітною мішалкою для усунення явища концентраційної поляризації; високоточним програмним датчиком тиску, який дозволяє вимірювати тиск в межах 0...60 атм; капіляром для визначення протікання зворотноосмотичного процесу; пристроєм для заповнення камери.

3. сумісну для обох камер напівпроникну мембрану.

4. балон із стисненим азотом для створення тиску, що забезпечить початок процесу зворотного осмосу.

Камери розташовані і заповнюються на одному рівні.

Принцип роботи приладу наступний:

а) Осмос. Ліва і права камери заповнюються відповідно розчином певної концентрації і розчинником (дистильованою водою). Камери облаштовані так, що вони, в залежності від напрямку протікання процесу, герметично закриваються, за винятком відповідного капіляра, який буде

фіксувати хід процесу. Процес прямого осмосу здійснюється через напівпроникну мембрану і переходом осмотично переміщеної води в ліву камеру – камеру зворотного осмосу, де за підйомом рівня рідини в капілярі датчик тиску фіксує створюваний тиск і результати у вигляді таблиць і графіків виводяться на монітор комп'ютера.

б) Зворотний осмос. Після досягнення певного рівня осмотичного процесу установка переключається на зворотний порядок. При цьому герметизується камера зворотного осмосу (ліва камера) і відкривається вимірювальний капіляр в правій камері. Для початку процесу зворотного осмосу в ліву камеру з певною визначеною швидкістю подають азот із балона з ростом тиску до початку процесу зворотного осмосу, який фіксується підйомом рівня капіляру правої камери, а датчик тиску заміряє значення зворотноосмотичного тиску і виводить їх на монітор комп'ютера.

Така методика проведення вимірювання дозволить нам:

- вивчати процеси осмосу і зворотного осмосу для одно- і багатокомпонентних систем та залежності цих процесів від концентрації розчинів;
- визначати осмотичні і зворотноосмотичні тиски одно- і багатокомпонентних розчинів в залежності від їх концентрацій;
- на основі експериментально визначених значень осмотичних тисків розраховувати коефіцієнти активності і саму активність;
- визначати швидкість процесів і їх зміну в часі.

СИСТЕМА МОНІТОРИНГУ ЗА СТАНОМ ГЕОЛОГІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА НА СХИЛАХ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ

М.В. Амброзяк, науковий керівник проф. Я.О. Адаменко
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Привабливість Карпатського регіону з точки зору проектування та будівництва гірськолижних туристичних комплексів є на сьогодні беззаперечною. Сучасний аналіз розвитку туристичних гірськолижних комплексів, баз відпочинку, приватних садиб з витягами для катання дозволяє зробити висновок про значне збільшення кількості туристів, відповідно — значне антропогенного навантаження на довкілля.

Спорудження об'єктів даного типу спричиняє до збільшення залучених площ під будівництво. Це, в свою чергу, здійснює вплив на всі компоненти навколишнього середовища. Головним чином – на геологічне.